

П.М. Леоненко, С.М. Голубка

ФЛАГМАН НАЦІОНАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ

(До 20-річчя Науково-дослідного фінансового інституту ДННУ «Академія фінансового управління» при Міністерстві фінансів України)

Висвітлено основні етапи становлення та розвитку першої в незалежній Україні профільної наукової установи з фундаментальних та прикладних досліджень у сфері державних фінансів – Науково-дослідного фінансового інституту при Міністерстві фінансів України. Розкрито вагомий внесок колективу у розробку фінансової теорії та наукових рекомендацій щодо проведення єдиної державної фінансової, бюджетної, податкової політики, спрямованої на піднесення соціально-економічного розвитку країни.

Ключові слова: Науково-дослідний фінансовий інститут, фінансова система, інституційний розвиток, міжнародне співробітництво, фундаментально-прикладні дослідження.

Однією із суттєвих особливостей ефективного інституційного розвитку фінансової системи України є її науково-теоретичне забезпечення. Провідну роль у цих процесах, а також в обґрунтуванні і реалізації фінансової політики, формуванні методологічного і методичного підґрунтя фінансових рішень нашої держави відіграє Науково-дослідний фінансовий інститут при Міністерстві фінансів України (НДФІ). Він був створений Постановою Кабінету Міністрів України «Про створення Науково-дослідного фінансового інституту при Міністерстві фінансів» від 07.06.1993 № 424 [1, с. 29] за ініціатииви тодішнього Міністра фінансів України Г.О. П'ятаченка. На сьо-

годні Григорій Олександрович активно поєднує дослідницьку і консультаційну роботу як Почесний директор інституту.

Першочерговими завданнями керівництва Інституту стало формування колективу та підвищення наукового потенціалу установи. Спочатку до роботи було залучено 40 науковців, більшість з яких – за контрактом [2, с. 22]. Серед них був один академік НАН України, один доктор юридичних наук з фінансового права, шість докторів економічних наук, сім кандидатів економічних наук [1, с. 29]. Основні напрями діяльності першої профільної наукової установи в незалежній Україні були пов'язані з прикладними дослідженнями у таких галузях:

- державні фінанси та бюджетна політика;
- адміністративна реформа та підвищення ролі Міністерства фінансів України;
- місцеві фінанси та фінансове забезпечення місцевого самоврядування;
- податкова політика;
- соціальна політика та фінансування соціальної сфери тощо.

Результати наукової діяльності Інституту спрямовувалися на генерування ідей та теоретичне обґрунтування урядових рішень у сфері державного управління, наукове забезпечення модернізаційних перетворень у системі державних фінансів та сприяння піднесенню української фінансової науки.

З кожним роком Інститут ставав потужнішим, перетворившись на інтелектуальний центр наукових досліджень з невідкладних проблем, яким необхідно було дати наукову оцінку, науково обґрунтувати формування і реалізацію фінансової політики в Україні. Як наслідок, колектив Інституту був нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України «За вагомий внесок у розвиток державних фінансів, високий професіоналізм та з нагоди десятої річниці від дня заснування» [3]. Станом на 01.01.2003 р. в Інституті вже працювало 95 співробітників: 48 – на постійній основі і 47 – за сумісництвом. З них: 10 докторів економічних наук, у тому числі 4 співробіт-

ники на постійній основі та 11 кандидатів економічних наук, у тому числі 5 співробітників на постійній основі [1, с. 29].

За двадцять років своєї діяльності Інститут пройшов славетний шлях, ставши науковою базою Державної науково-навчальної установи «Академія фінансового управління». У 2007 р. відбулася реорганізація НДФІ шляхом його приєднання до Державної навчально-наукової установи «Академія фінансового управління» Міністерства фінансів України, створеної відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 липня 2007 р. № 513-р. Науково-дослідний фінансовий інститут почав функціонувати в єдиному комплексі з іншими структурними підрозділами Академії фінансового управління – Центром наукових фінансово-економічних експертиз, Центром впровадження результатів фінансово-економічних досліджень, Інститутом післядипломної освіти [4, с. 23].

Завдяки створеним умовам праці, організаційним заходам, спрямованим на виконання поставлених перед Інститутом завдань, станом на 01.01.2013 р. у нинішній Академії фінансового управління працює більше 200 науковців. Серед тих, які працюють на постійній основі, два члени-кореспонденти НАН України, 14 докторів наук, 13 професорів, 17 кандидатів наук, 11 доцентів, 3 старших наукових співробітників. Тобто, кожен третій науковець має ступінь доктора або кандидата наук, наукове звання професора, доцента або старшого наукового співробітника. Почесне звання «Заслужений економіст» присвоєно десятиєм співробітникам, двом – «Заслужений діяч науки і техніки», одному – «Заслужений працівник освіти».

Серед найвагоміших результатів наукових досліджень – розробки проектів законів України та змін до чинного законодавства, постанов Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства фінансів України, методик, концепцій, а також участь у розробці Бюджетного та Податкового кодексів, реалізації програми економічних реформ тощо. Наукові та практичні результати досліджень співробітників НДФІ Академії в сфері державних фінансів широко відомі не лише в Україні, а й у багатьох країнах світу. Відповідно до завдань, що визначені

урядом, здійснюються заходи НДФІ згідно з поточними пріоритетами діяльності Міністерства фінансів. З метою підвищення наукового рівня, уникнення дублювання тематики та удосконалення організації виконання науково-дослідних робіт з питань розробки та реалізації взаємоузгодженої фінансової, бюджетної, податкової та митної політики, модернізації системи управління державними фінансами та впровадження їх результатів у практику діяльності фінансових органів НДФІ за погодженням з Міністерством фінансів виступив ініціатором заходів щодо посилення ролі науки в системі Міністерства фінансів. Відправною точкою став наказ Міністерства фінансів України «Про координацію науково-дослідних робіт Міністерства фінансів України» від 13.08.2003 р., № 495, де Інститут визначено головною установою з питань формування пріоритетних напрямків та координації науково-дослідних робіт в системі Міністерства фінансів України та покладено на нього функції розробки та контролю за виконанням Комплексного тематичного плану.

Інститут здійснював активну діяльність щодо реалізації завдань стратегічного розвитку Міністерства фінансів та запровадження в його системі управління науковими дослідженнями. Так, за ініціативою Інституту була створена Наукова фінансово-економічна рада Міністерства фінансів України, затверджено Положення «Про порядок розробки, затвердження та контролю за виконанням Комплексного тематичного плану науково-дослідних робіт Міністерства фінансів України», а також Положення «Про наукову експертизу тематики, проміжних і кінцевих результатів науково-дослідних робіт Міністерства фінансів України».

Наукова фінансово-економічна рада Міністерства фінансів створена як дорадчий орган для розгляду пріоритетних напрямків, тематики науково-дослідних робіт, наукових рекомендацій та пропозицій щодо розробки та реалізації узгодженої фінансової, бюджетної, податкової та митної політики, ефективного використання коштів, що виділяються на фінансування наукових досліджень, обговорення та затвердження

найважливіших програм, а також рекомендацій щодо використання та впровадження новітніх досягнень вітчизняної та зарубіжної науки. Наукову фінансово-економічну раду Міністерства фінансів очолює міністр фінансів. До її складу залучено керівників профільних наукових установ Національної академії наук, вчених НДФІ, провідних вищих навчальних закладів, установ та організацій з України. «За рекомендацією Наукової фінансово-економічної ради Міністерством затверджуються Пріоритетні напрями наукових досліджень на середньостроковий період, які є базою для формування та виконання щорічного Комплексного тематичного плану науково-дослідних робіт у галузі державних фінансів. Результати досліджень впроваджуються у діяльність департаментів Міністерства фінансів при розробці проектів основних напрямів бюджетної політики на наступний рік, законопроектів, постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства тощо» [4, с. 23]. Разом з тим, на НДФІ було покладено функцію наукового, методичного та організаційного забезпечення роботи Методологічної ради з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів. Цю функцію зараз виконує Академія фінансового управління [4, с. 23].

На науково-дослідний фінансовий інститут згідно розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.11.2003 р. № 729-р, було покладено координацію діяльності робочих груп за основними напрямками наукових досліджень з питань, пов'язаних із забезпеченням проведення державної фінансової політики та удосконаленням бюджетного процесу в 2005–2007 рр. Науковою базою розроблення основних напрямів бюджетної політики стало видання колективних монографій, зокрема таких: «Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України» (у шести томах) [5], «Державна фінансова політика та прогнозування доходів бюджету» [6], «Податок на додану вартість та прогнозування його надходжень до бюджету» [7] та ін.

З метою реалізації пріоритетних напрямків науково-дослідних робіт Міністерства фінансів України розробляються

довгострокові завдання розвитку Інституту. Стратегічно важливим стало відкриття аспірантури та докторантури, де здійснюється підготовка наукових кадрів для фінансових органів, державного казначейства, контрольно-ревізійного управління. У зв'язку з великою потребою органів фінансової системи України у фахівцях вищої кваліфікації, враховуючи наявність необхідного наукового потенціалу, протягом 2003–2004 рр. було створено спеціалізовану вчену раду для захисту докторських і кандидатських дисертацій. Метою діяльності аспірантури та докторантури Науково-дослідного фінансового інституту є подальше вдосконалення наукового обґрунтування бюджетного процесу, наукових досліджень у сфері державних фінансів, у тому числі теорії фінансів, бюджетно-податкової політики, макроекономічного регулювання, інституційних засад бюджетної системи, фінансово-економічного прогнозування, бюджетної стратегії, державних видатків, формування доходів бюджету, розвитку місцевих фінансів та міжбюджетних відносин, методології бухгалтерського обліку, державного фінансового контролю, фінансових ринків, міжнародних фінансів, державного боргу та досягнення вищої якості і ефективності підготовки кадрів вищої кваліфікації, підвищення професійного рівня працівників органів державної фінансової системи України і виконавчої влади. На сьогодні в аспірантурі та докторантурі навчається більше 130 осіб [4, с. 23].

Випускники аспірантури та докторантури Академії працюють у провідних державних установах та комерційних структурах. З метою підвищення актуальності наукових досліджень та забезпечення ефективного виконання дисертацій, сформовано наукові робочі групи докторантів, аспірантів і здобувачів для виконання актуальних завдань керівництва Академії щодо важливих для Міністерства фінансів України проблем у сфері державних фінансів, які визначені документами Президента України, Уряду України, Верховної Ради України. Тобто науковий колектив постійно працює над розробленнями тих нагальних проблем, від вирішення яких залежать дієвість бюджетного процесу, ефективність фінансо-

вої політики, інституційна конкурентоспроможність нашої держави та забезпечення умов економічного зростання. Інститутом було започатковано традицію щорічного проведення науково-практичних конференцій молодих вчених, за результатами яких виходять друком наукові видання.

У Науково-дослідному фінансовому інституті було вперше ґрунтовно досліджено проблему оборонних витрат країни та їхній вплив на розвиток економіки, фінансові проблеми інтеграції України до Європейського Союзу тощо. Незважаючи на підвищення теоретичного рівня досліджень комплексу проблем, які тісно пов'язані із забезпеченням координації й узгодженості грошово-кредитної, бюджетної, податкової та митної політики, модернізацією системи управління державними фінансами, «від Інституту, – як наголосив М.Я. Азаров, – очікується розробка оптимальної моделі фінансової системи» [8, с. 11–12].

Фундаментом наукових здобутків Академії слугують її стратегічні цінності: наукове обґрунтування пропозицій щодо забезпечення сталого економічного зростання з метою входження України протягом наступних дев'яти років до числа найбільш економічно розвинених держав світу; розроблення концептуальних підходів до реформування державних фінансів та підтримки реформ в інших сферах, ініційованих Урядом України; підготовка пропозицій стосовно покращення структури видатків, а також щодо встановлення оптимального співвідношення між суспільною корисністю бюджетних видатків та податковим навантаженням; наукове супроводження розбудови ефективної та стабільної податкової системи, необхідної для забезпечення соціально-економічного розвитку держави, здатної реагувати на соціальні та економічні виклики сьогодення (зниження рівня народжуваності, старіння населення, наслідки глобалізації тощо); розроблення пропозицій щодо переходу до інноваційної моделі розвитку економіки через визначення пріоритетних сфер діяльності тощо [9].

Як безпосередній учасник наукового супроводження реформ у державі, Академія окреслює орієнтири впровадження

стратегічних напрямів реалізації Національного плану дій відповідно до Програми економічних реформ на 2010–2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Зокрема, результати науково-дослідних робіт використані при підготовці матеріалів для Щорічного послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2013 році», при підготовці проекту Стратегії розвитку системи управління державними фінансами [10, с. 24].

Реалізацію низки досліджень та вивчення ходу реформ наукові співробітники здійснюють спільно з НАН України, комітетами Верховної Ради України, провідними вищими навчальними закладами – КНУ імені Тараса Шевченка, ДВНЗ КНЕУ імені Вадима Гетьмана, а також громадськими організаціями, Українським союзом промисловців та підприємців, Федерацією роботодавців України, Координаційною радою з питань малого та середнього підприємництва при Кабінеті Міністрів України, Федерацією професійних бухгалтерів та аудиторів України тощо. Стратегічне бачення і прогнозування подій, на основі яких ухвалюватимуться управлінські рішення, за визначенням наукової спільноти, забезпечує Академії фінансового управління гідне місце серед профільних наукових установ нашої держави.

У прикладному аспекті вагомими результатами є розроблення, обґрунтування законів, стандартів, положень, методик, концепцій, інформаційно-аналітичних систем, наказів Міністерства фінансів України у сферах удосконалення податкової системи, механізму фінансування соціальних послуг, державної політики фінансової безпеки, формування бюджетної політики на середньострокову перспективу тощо. Науковці установи брали активну участь у розробці та науковому обґрунтуванні положень Державної програми активізації розвитку економіки, яку вважають одним з ключових механізмів функціонування національного господарства, поліпшення бізнес-клімату та інвестиційного середовища. Нині ведеться активна робота над проектом Стратегії розвитку державних фінансів. З нагоди

двадцятиріччя утворення Науково-дослідного фінансового інституту президент Академії фінансового управління, член-кореспондент НАН України, доктор економічних наук, професор Т.І. Єфименко у вітальному слові зауважила, що нині колектив установи здійснює наукові розробки, які є основою для ухвалення ефективних управлінських рішень. Вони потрібні для того, аби підвищити інституційну конкурентоспроможність нашої держави, забезпечити економічне зростання. «Я, як керівник, можу констатувати, що ми з вами є єдиною командою і розуміємо, що повинні працювати ефективно, забезпечити нові реформаторські кроки нашої держави, бізнесу, удосконалення законодавства», – підкреслила вона [2, с. 22].

З 1996 р. в НДФІ розпочато видавничу діяльність. Науково-видавничий центр «Фінанси України» забезпечує видання науково-теоретичного та інформаційно-практичного журналу Міністерства «Фінанси України», який є фаховим виданням ДАК України та сприяє розбудові фінансової, бюджетної системи, удосконаленню управління державними фінансами, розвитку вітчизняної фінансової науки. У червні 1996 р. у Міністерстві України у справах преси та інформації було зареєстровано періодичний збірник «Наукові праці НДФІ», який відповідно до постанови президії ВАК України від 8 вересня 1999 р., № 01-05/9 є науковим фаховим виданням України.

В Інституті розроблена «Національна інформаційно-аналітична та пошуково-довідкова система науково-дослідних, дослідно-конструкторських та дисертаційних робіт фінансово-економічної спрямованості». Функціонує також локальна комп'ютерна мережа, яка дозволяє співробітникам зі своїх автоматизованих робочих місць мати оперативний доступ до комп'ютеризованих бібліотек та тематичних файлів, обмінюватися текстовою та графічною інформацією в процесі підготовки наукових звітів.

Відповідно до наказу Міністерства фінансів України з метою здійснення перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців фінансової системи України з 1998 р. розпочав роботу відділ (Центр) науково-методичного забезпечення підго-

товки кадрів для фінансової системи України. Він працює на підставі ліцензії Міністерства освіти і науки від 25.09.2000 р., що засвідчує право на проведення освітньої діяльності, пов'язаної з наданням освіти на рівні кваліфікаційних вимог. Тим більше, що підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації завжди була і є одним із ключових завдань Науково-дослідного фінансового інституту. Згодом було відкрито ще низку центрів: наукових фінансово-економічних експертиз; впровадження результатів фінансово-економічних досліджень; розвитку компетентності фахівців фінансової сфери, діяльність яких спрямована на підтримку впровадження результатів наукових досліджень.

Одним з основних напрямків роботи ДННУ «Академія фінансового управління» є міжнародне співробітництво, адже «саме у співпраці з зарубіжними інтелектуальними осередками, в тому числі через участь у міжнародних тендерах, за допомогою розробок оновлених актуальних пропозицій, бачу, – наголосила президент Академії Т.І. Єфименко, перспективу для розвитку вітчизняної фінансової науки» [11, с. 26]. Під її керівництвом активізувалася участь науковців Академії у міжнародних проектах, реалізації міждержавних угод, активна співпраця з міжнародними інституціями та їх представництвами в Україні. Зокрема, налагоджена співпраця з Європейською групою з питань державного управління (European Group of Public Administration (EGPA)) у сфері реформування бухгалтерського обліку у державному секторі відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Академія співпрацює з Конференцією ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD) щодо питань реформування системи бухгалтерського обліку і фінансової звітності. Досвід, отриманий завдяки співробітництву з UNCTAD, чинить значний вплив на регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні і є цінним джерелом інформації щодо світових тенденцій та новацій у цій сфері. Так, за підтримки UNCTAD Мінфіном спільно з співробітниками ДННУ «Академія фінансового управління» підготовлено Розпорядження Кабінету Міністрів Украї-

ни від 24 жовтня 2007 р. № 911-р «Про схвалення Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні», що визначило шляхи імплементації міжнародних стандартів фінансової звітності для суб'єктів господарювання в Україні, концепцію удосконалення Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Наразі відбувається підготовка до здійснення тестування сучасного стану моделі регулювання бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні за допомогою рекомендованого UNCTAD продукту «Інструментарій розвитку бухгалтерської справи (Accountancy Development Toolkit)». Цей захід включено до Національного плану дій на 2013 р. щодо впровадження Програми економічних реформ на 2012–2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» та Плану роботи Міністерства фінансів України на наступні роки. Активна співпраця налагоджена з експертами групи Світового банку, МВФ, Німецької консультативної групи з економічних реформ, з Державним університетом Міністерства фінансів Російської Федерації, американськими компаніями Soliton Financial та «SAS», яка є розробником рішень в сфері бізнес-аналітики, компанією REBEL Group, Радою з міжнародних стандартів фінансової звітності (Лондон), нідерландськими Агентством міжнародного бізнесу та співробітництва і Національною академією фінансів та економіки.

Міжнародне співробітництво є важливою складовою компонентою діяльності Академії. З одного боку – її лідерство у професійному науковому середовищі підтверджується у великій мірі авторитетом у світі, зв'язками з відомими науковими школами, міжнародними фінансовими організаціями, спільними з ними науковими дослідженнями, а з іншого – міжнародне співробітництво і досвід сприяють розробленню української моделі національної фінансової системи та забезпеченню стійкості державних фінансів.

Незважаючи на те, що розробки у галузі фінансів здійснюють колективи багатьох дослідницьких центрів, вищих навчальних закладів, громадських організацій, саме Академія фі-

нансового управління є єдиною державною науковою установою, що спеціалізується на фахових дослідженнях у сфері фінансів, грошового обігу і кредиту. Головною метою її діяльності залишаються фундаментально-прикладні дослідження з проблем управління державними фінансами та розробка наукових рекомендацій щодо проведення єдиної державної фінансової, бюджетної, податкової політики, спрямованої на піднесення економічного і соціального розвитку української держави.

1. *П'ятаченко Г.О.* Діяльність інституту в період становлення і зміцнення незалежності України та напрямки розвитку наукових досліджень / П'ятаченко Г.О. // Наукові праці НДФІ. – № 3 (22). – 2003. – С. 29–34.
2. Науково-дослідний фінансовий інститут: 20 років серед лідерів фінансової науки в Україні / Незалежний аудитор. – № 6 (17), червень 2013. – С. 22–24.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.2003 р. – № 5948.
4. Науково-дослідний фінансовий інститут: 20 років серед лідерів фінансової науки в Україні / Незалежний аудитор. – № 6(17), червень 2013. – С. 22–24.
5. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України : у 6 т. / [Азаров М.Я., Ярошенко Ф.О., Геєць В.М. та ін.] ; голова ред. кол. М.Я. Азаров. – К. : НДФІ, 2004. – Т. 1: Пріоритети бюджетної політики та економічне зростання в Україні. – 638 с. ; Т. 3: Розвиток системи податків як основи зміцнення державних фінансів. – 308 с. ; Т. 6: Підвищення ефективності боргової політики держави. – 347 с.
6. Державна фінансова політика та прогнозування доходів бюджету / [Азаров М.Я., Ярошенко Ф.О., Єфименко Т.І., Андрущенко В.Л.] ; голова ред. кол. М.Я. Азаров. – К. : НДФІ, 2004. – 712 с.
7. Податок на додану вартість та прогнозування його надходжень до бюджету : [монографія] / [Азаров М.Я., Ярошенко Ф.О., Єфименко Т.І. та ін.]. – К. : НДФІ, 2004. – 344 с.

-
8. *Азаров М.Я.* Завдання фінансової науки в умовах удосконалення управління державними фінансами / М.Я. Азаров // Наукові праці НДФІ. – № 3 (22). – 2003. – С. 11–21.
 9. Історія Академії. – Науково-дослідний фінансовий інститут [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ndfi.minfin.gov.ua/index.php?page_id=348&PHPSESSID=358
 10. Науково-дослідний фінансовий інститут: 20 років серед лідерів фінансової науки в Україні / Незалежний аудитор. – № 6 (17), червень 2013. – С. 24.
 11. *Єфименко Т.* Головне – креативна поведінка / Т. Єфименко // Незалежний аудитор. – № 6 (17), червень 2013. – С. 25–28.

Транслітерований список джерел

1. *Piatachenko G.O.* Diialnist instytutu v period stanovlennia i zmitsnennia nezalezhnosti Ukrainy ta napriamky rozvytku naukovikh doslidzhen / Piatachenko G.O. // Naukovi pratsi NDFI. – № 3 (22). – 2003. – С. 29. [in Ukrainian]
2. Naukovo-doslidnii finansovii instytut: 20 rokiv sered lideriv finansovoi nauky v Ukraini / Nezalezhnii audytor. – № 6 (17), cherven 2013. – С. 22. [in Ukrainian]
3. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11.07.2003 r. – № 5948. [in Ukrainian]
4. Naukovo-doslidnii finansovii instytut: 20 rokiv sered lideriv finansovoi nauky v Ukraini / Nezalezhnii audytor. – № 6 (17), cherven 2013. – С. 23. [in Ukrainian]
5. Biudzhetna polityka u konteksti strategii sotsialno-ekonomichnogo rozvytku Ukrainy : u 6 t. / [Azarov M.Ia., Iaroshenko F.O., Geiets V.M. ta in.] ; golova red. kol. M.Ia. Azarov. – K. : NDFI, 2004. – Т. 1: Priorytety biudzhetnoi polityky ta ekonomichne zrostantia v Ukraini. – 638 s. ; Т. 3: Rozvytok systemy podatkov iak osnovy zmitsnennia derzhavnykh finansiv. – 308 s. ; Т. 6: Pidvyshchennia efektyvnosti borgovoi polityky derzhavy. – 347 s. [in Ukrainian]
6. Derzhavna finansova polityka ta prognozuvannia dokhodiv biudzhetu / [Azarov M.Ia., Iaroshenko F.O., Iefimenko T.I., Andrushchenko V.L.] ; golova red. kol. M.Ia. Azarov. – K. : NDFI, 2004. – 712 s. [in Ukrainian]

-
7. Podatok na dodanu vartist ta prognozuvannia iogo nadkhodzen do biudzhetu : [monografiia] / [Azarov M.Ia., Yaroshenko F.O., Iefimenko T.I. ta in.]. – K. : NDFI, 2004. – 344 s. [in Ukrainian]
 8. *Azarov M.Ia.* Zavdannia finansovoi nauky v umovakh udoskonalennia upravlinnia derzhavnymy finansamy / M.Ia. Azarov // Naukovi pratsi NDFI. – № 3 (22). – 2003. – С. 11–21. [in Ukrainian]
 9. Istoriiia Akademii. – Naukovo-doslidnii finansovii instytut [Elektronnii resurs]. – Rezhym dostupu : www.ndfi.minfin.gov.ua/index.php?page_id=348&PHPSESSID=358 [in Ukrainian]
 10. Naukovo-doslidnii finansovii instytut: 20 rokiv sered lideriv finansovoi nauky v Ukraini / Nezalezhnii audytor. – № 6 (17), cherven 2013. – С. 24. [in Ukrainian]
 11. *Iefymenko T.* Golovne – kreatyvna povedinka / T. Iefymenko // Nezalezhnii audytor. – № 6 (17), cherven 2013. – С. 26. [in Ukrainian]

Одержано 10.10.13.